

Ο ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ.

Διήγησις ιστορική (1).

—ooo—

Μὴ ἀπορεῖτε διὰ τὴν τραγικὴν ὑφὴν τῶν διηγήσεών μου, διότι εἶναι ἀληθεῖς κατὰ πάντα· εἶναι κάτοπτρον ἀντανεκλῶν ἀκριβῶς γεγονότα, τῶν ὑποίων ἐγὼ αὐτὸς ἐγενόμην μάρτυς μετερχόμενος τὸ ἱατρικόν μου ἐπάγγελμα. Μὴ λησμονεῖτε δὲ ὅτι δύο ἐπαγγέλματα, τὸ τοῦ ἱατροῦ καὶ τὸ τοῦ νομικοῦ, σχέσιν ἄμεσον ἔχουσι πρὸς τὰς συμφορὰς τῆς ἀνθρωπότητος· ἄνευ νόσου καὶ ἄνευ ἐγκλήματος εἰς τί θὰ ἐχρησίμευον;

Καὶ λοιπὸν θὰ ἐξακολουθήσω τὰς διηγήσεις μου, καὶ ἂν κινδυνεύω αἰέποτε νὰ λυπῶ τοὺς ἀναγνώστας. Ναὶ μὲν θέλομεν περιφέρεσθαι μεταξὺ ὀδυνηῶν καὶ θλίψεων· εἰ δέ ποτε ἀκτίς ἱλαρὰ διασχίσει τὸ νέφος τῶν διηγήσεων τούτων, ἡ λάμψις θέλει ἀναδείξει. ἔτι μᾶλλον τὸ ζόφος τῆς εἰκότος. Δὲν εἶναι τοιοῦτος ὁ ἀνθρώπινος βίος;

Ἰδοὺ θέλω παραθέσει τὴν ἱστορίαν ἀνθρώπου προικισθέντος μὲν δι' ἀπείρων δώρων καὶ ὑπὸ τῆς φύσεως καὶ ὑπὸ τῆς τύχης, δυστυχοῦς ὅμως· ἡ φιλοδοξία, οἱ ὑπὲρ αὐτῆς ἀγῶνες, οἱ θρίαμβοι οἵτινες φησιοῦσι μὲν ἀλλὰ φανελοῦσιν, αἱ ἦτται κατεσπάραξαν τὸν βίον τοῦ Σταφύρου. Μόνον τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι πλαστὸν, πάντα δὲ τὰ λοιπὰ ἀληθέστατα. Προσθέτω νέαν τελίδα εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν μαρτύρων τῆς φιλοδοξίας, οἵτινες, μὴ ὠφελούμενοι ἀπὸ τῶν παραδειγμάτων, πάλαιπλάσιζονται καθ' ἑκάστην. Ἡ ἐπιθυμία τοῦ νὰ υπερβῶμεν τοὺς ἄλλους, ὁ πόθος τοῦ νὰ πρωτεύσωμεν, γεννῶνται ἐκ τῶν μαθημάτων τῆς ἀντιζηλίας καὶ τῆς φιλαυτίας, τὰ ὅποια ἀρύεται ἡ νεολαία εἰς τὰ σχολεῖα. Ὁ βίος ἡμῶν εἶναι πάλιν ματαιότητος ἀρχαμένη μετὰ τῶν πρώτων ψελλισμάτων· τοιαύτη καὶ τῶν γονέων καὶ τῶν διδασκάλων καὶ τῶν συμβούλων ἡμῶν ἡ θέλησις· τὸν σπῆρον τῆς φιλοδοξίας τὸν φύσει κείμενον ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἀνθρώπου, καλλιεργεῖ καὶ ἀναπτύσσει καὶ βιάζεται νὰ βλαστήσῃ ἰσχυρῶς ἡ ἀγωγή, καὶ οὕτω ἀνοίγει ἀπ' αὐτῆς τῆς πρώτης ἡλικίας τὴν πληγὴν τῶν δεινοτέρων ἡμῶν παθημάτων.

— Ἰκοῦσες τὸν τελευταῖον λόγον τοῦ Σταφύρου; ἔλεγε τις τῶν ἀρχαίων συμμαθητῶν μου πρὸς φίλον του.

— Ναί· ἐξαίσιος λόγος!

— Τί δυνάμεις! τί εὐφράδεια! τί εὐγλωττία! Ὁ νὰ γείνη μεγάλος ἄνθρωπος.

Καὶ ἐπὶ τέταρτον ὥρας δὲν ἐπαυσαν ἐξυμνοῦντες τὴν ἐμπειρίαν τοῦ Σταφύρου, ὥστε ἐνέπνευσαν καὶ εἰς ἐμὲ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ τὸν ἀκούσω. Μεταβάς λοιπὸν εἰς τὸ Βουλευτήριον εὔρον τὴν αἴθουσαν

πλήρη, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὅλων προσηλωμένους εἰς τὸν ῥήτορα, νέον ὥχρον, ἀλλὰ τὸ ἦθος ἔχοντα ζωηρόν. Μόλις εἶδον αὐτὸν καὶ ἐνόησεν καὶ τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ θαυμασμόν καὶ τὴν ἐπιβρόχην του. Καὶ αἱ χειρονομίαι καὶ ἡ προφορὰ ἦσαν ὅπως ἀνεπιτήδευτοι· ἐφαίνετο ὅτι δὲν ζῆτεϊ ἐπιτυχίαν· τὸ πρόσωπόν του δὲν εἶχεν οὔτε γλυκύτητα οὔτε ἱλαρότητα· ἐξ ἐναντίας ἠρμήνευε μᾶλλον κακὴν προαίρεσιν καὶ ἑλλειψιν εὐγενίας. Διὰ τὴν ἀδιάκοπον τάσιν τοῦ νοῦς ἐβιάζετο νὰ συστέλλῃ τὰς ὀφρὺς καὶ τὸ στόμα, τὸ μειδιάματά του ἦτο μηχανικόν, καὶ τὸ ἦθος του δυσάρεστον. Ἐγὼ ὅμως ἐβλεπον ὅτι ταῦτα πάντα ἐμαρτύρουν δύναμιν ἐσωτερικὴν γινώσκουσαν ἑαυτήν. Πολλοὶ ῥήτορες ὠμίλησαν ἐλκύσαντες μάλιστα καὶ εὐφημίας, διότι οἱ λόγοι αὐτῶν ἦσαν καὶ εὐφρεῖς καὶ ἐμφαντικοί. Ἀλλ' ὁ Σταφύρος, καθήμενος ἤσυχος ἐφαίνετο ἀκούων κατὰ χάριν· ἠγέρθη τέλος πάντων καὶ σιωπὴ βαθεῖα ἐπεκράτησεν.

Ἡ ἀρχὴ ἦτο ἀπλὴ, καὶ ἐβλεπες τὴν ταραχὴν καὶ τοὺς φόβους του· ἀλλ' ἀναλαβὼν μετὰ μικρὸν θάρρος, ἐγένετο ἐγκρατὴς καὶ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ ἀκροατηρίου. Δὲν ἦτο ξένος πρὸς τὰ σοφίσματα, οὐδὲ ἀκριβεῖς ἦσαν ὅλαι αἱ ῥήσεις αὐτοῦ· τὰ συμπεράσματα τοῦ ἦσαν πολλάκις παράλογα, οὐδὲ ἠκολούθει τὴν ἄλυσιν τῶν λογικῶν ἐπιχειρημάτων. Ὄθεν εὐκολὸν ἦτο ν' ἀμφισβητηθῶσι τὰ πλεῖστα τῶν δεδομένων ἐφ' ὧν ἐστηρίζοντο. Ἀλλ' ὅποια ἰσχὺς λόγου! Μετὰ πόσης ἐπιδεξιότητος ἀπέφυγε τὰς δυσκολίας! Ὅποιον εὖρος συλλογισμοῦ! Μετὰ πόσης εὐχερείας καὶ δυνάμεως παρέθετε καὶ τὰς μᾶλλον μαμακρυζμένας ιδέας, καὶ παρατρίβων αὐτὰς ἐξέφερεν ἀκτίνας καταπληκτοῦσας τὸ ἀκροατήριον! Ὁ Σταφύρος ἐγεννήθη εὐγλωττος· ναὶ μὲν ἐβλεπες τὴν φιλοδοξίαν τάσιν τῆς εὐγλωττίας ταύτης, τὴν λαμπρὰν ἐκείνην ἐπιφάνειαν, τῆς ὁποίας ἡ στυλινότης ἐκρυπτε τὸ σαθρόν τῶν ἐπιχειρημάτων, ἀλλ' ἐμαγεύετο. Ὅτε κατέλυσε τὸν λόγον διεξοδικὸς ψιθυρισμὸς ἐγκρίσεως ἀπέδειξε τὸν ζωηρὸν ἐνθουσιασμόν τῶν παρευστών· αὐτὸς δὲ ἐσπευσε νὰ ἀναχωρήσῃ, ἀποφεύγων μετριοφρόνως τὰς εὐφημίας.

Καὶ προσέβλεπον μὲν ὅτι ἐνδοξὸς θὰ ἦτο ἡ μέλλουσα τύχη τοῦ νέου τούτου· δὲν ὑπώπτουν ὅμως ὅτι ἐμελλέ ποτε νὰ γείνη ὁδηγὸς τῆς Βουλῆς τῶν κοινοτήτων καὶ τῆς τῶν Πατρικίων αὐτῶν. Διὰ τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν παρόρησίαν αὐτοῦ κατὰ τὰς ἰδιωτικὰς σχέσεις τὸν ἐγάπων ἰδιαζόντως καὶ τὸν προστίμων ἐκείνων, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ ἐπιστήμη καὶ ὁ ἐξοχος νοῦς ἐμπνέει οἴησιν, σοφιστίαν καὶ ἀλαζονείαν. Ἐθαύμαζον τοῦ μέλλοντος ὑπουργοῦ, ὅτι εὐφραίνοντο μόνον ὡς ἄνδρα εὐφυῆ, τὴν ἀγχίνοιον, τὸ ἀντιληπτικόν, τὴν περιφρόνησιν πρὸς τὴν μετριότητα, τὴν ταχύτητα τῆς σκέψεως, τὴν εὐροίαν τοῦ λόγου, τὰς ἀρετὰς λέγω ἐκείνας, αἵτινες ἐπέπρωτο νὰ κυβερνήσωσιν ὁλόκληρον κράτος.

Ἐπειδὴ δὲ μόνον τὴν πολιτικὴν ἐτίμα, τὰ πάντα ἀνῆγεν εἰς αὐτήν. Ἀπὸ τῆς ἡλικίας τοῦ 21 ἔτους ἀνέγνω ὅλας τὰς βουλευτικὰς συζητήσεις καὶ συνέθετο κατὰ ἰδίαν τινὰ ἀξιόλογον μέθοδον ἀναλυτικὸν πίνα-

(1) Ἀνήκει εἰς τὴν σειράν τῶν ἱστορικῶν διηγήσεων, αἵτινες ἐγνημοσύνησαν ἐν τοῖς φυλλαρίοις 238 — 246 καὶ 251.

κα, τῇ βοηθείᾳ τοῦ ὁποίου ἦτο εὐκολον νὰ εὕρῃς, κατὰ τὸν ῥητορικὸν καὶ νομαθετικὸν ἐκείνον πύργον τῆς Βαβυλῶνος, ὅ,τι εἶχε σχέσιν πρὸς τοιάνδε ἢ τοιάνδε ὑπόθεσιν. Κατεφρόνει δὲ ἀπροκαλύπτως τὴν ἐπιμέλειαν τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐπιστημῶν, καὶ ἐθεώρει τὴν εὐφυΐαν ὡς ὄργανον ἰσχύος. Καὶ σκοπὸν μὲν εἶχε τὴν ἐξουσίαν, μέσον δὲ τὴν πολιτικὴν ἐνὶ λόγῳ κατὰ τὴν γέννησίν του ἡ φιλοδοξία ἐπέθεσεν ἐπ' αὐτοῦ τὸν δάκτυλόν της καὶ εἶπεν· «Εἰς ἐμὲ ἀνήκεις.»

Τὸ μέτωπόν του εἰ καὶ νέον ἦτο πλήρες ῥητίδων, διότι ἠγρύπνει τὰς νύκτας, καὶ ἐξηγείρετο τὴν ἑκτὴν ὥραν τῆς πρωΐας. Ἡ εὐκισθησία του κῆζανε καθελάστην, καθόσον μάλιστα ἐνέκυπτεν ἀδιαλείπτως εἰς τὴν παρατήρησιν τῶν δημοσίων ὑποθέσεων. Ὅτε ἦτο μόνος ἐγύμναζε τὴν ἰσχυρὰν μνήμην του, ἐπαναλαμβάνων γεγωνυῖα τῇ φωνῇ τοῦς λόγους τοῦς Πῆτ καὶ τοῦ Βούρκ. Μὴ ἀνεχόμενος τὰς συμβουλὰς, καὶ ἀκορέστως ποθὼν τὰς διακρίσεις, ὡς ἐμμανὴς κατεγίνετο εἰς τὴν μελέτην τῶν ἀντικειμένων ἅτινα ἤρεσκον αὐτῷ. Ἐν τοσούτῳ ἡ ὑγεία του ἐξησθένει, καὶ φόβος ἦτο μήποτε ἡ φιλοδοξία καὶ ἀνήσυχος ψυχὴ του ἐπισπύσῃ τὴν παρακμὴν τοῦ περικλείοντος αὐτὴν σώματος.

Ὁ Σταφὺρ καὶ ἐγὼ εἴμεθα οἰκειότατοι φίλοι, ὅτε τελειώσας τὰς ἐν Καρτορβηγίᾳ σπουδὰς του μετέβη εἰς τὴν ἡπειρον. Ἐπειδὴ δὲ ἐγὼ μὲν κατετρέχθην ὑπὸ τῆς τύχης, αὐτὸς δὲ διῆγεν ἐν Φλωρεντίᾳ, αἱ σχέσεις ἡμῶν διεκόπησαν. Ἐν τοσούτῳ παρερχομένου τοῦ χρόνου ἡ τύχη ἐφάνη εὐνοϊκωτέρα πρὸς ἐμὲ, καὶ ποιεῖ ἀναγινώσκων τὰς ἐφημερίδας εἶδον ἀπορῶν ὅτι τὸν Σταφὺρ ἐξελέξατο ἀντιπρόσωπον αὐτῆς ἡ... εἰς τὴν Βουλὴν τῶν κοινοτήτων. Τότε μοι ἤλθεν ἰδέα νὰ ἀνανεώσω τὰς παλαιὰς μας σχέσεις· ἀλλ' εἶχε παρελθεῖ τόσος καιρὸς, καὶ δὲν ἐτόλμων. Μετὰ ἓνα μῆνα εἶδον εἰς τὰς ἐφημερίδας τὸν παρθένιον λόγον (1) του. Ἀδύνατον, ἔλεγεν ὁ ἐφημεριδογράφος, νὰ περιγράψωμεν τὴν ἐκ τοῦ λόγου τούτου ἐντύπωσιν. Ἀνὰ πᾶσαν φράσιν τοῦ ῥήτορος παρενεγράφοντο ἐπευφημίαι. Ἐγὼ δὲ ἀναγνοὺς τὴν ὁμιλίαν ἐκείνην μᾶλλον εὐγλωττον καὶ ἀνθηρὰν ἢ ἔλλογον, ἀνεγνώρισα τὴν ἀκατάσχετον ὁρμὴν καὶ τὴν σοφιστικὴν ἀλλὰ λαμπρὰν φορὰν, τὸν εἰρωνα οἶστρον καὶ τὴν ἐκπληκτικὴν ἐπιπολαϊότητα τοῦ νέου τροφίμου τῆς Καρτορβηγίας. Τὸ ἐσπέραις εἰς τὴν συναναστροφὴν ὅλοι ὠμίλου περὶ τοῦ παρθενίου λόγου τοῦ Σταφὺρ· ὅλαι αἱ κυρίαι ἐπεθύμουν νὰ τὸν γνωρίσωσι, καὶ ὅλαι αἱ μεριδὲς ἠτοιμάζοντο νὰ τὸν ἀντιποιηθῶσι. Πολλοὶ περικυκλώσαντές με μὲ ἠρώτησαν ὁποῖος ἄνθρωπος ἦτο, καὶ ἐπεθύμουν νὰ μάθωσι λεπτομερῶς περὶ τῆς νεανικῆς αὐτοῦ ἡλικίας. Ἰδοὺ δόξα καὶ εὐτυχία! ἔλεγον. Ἀλλ' οἶμοι! ἡ δόξα καὶ ἡ εὐτυχία προεμήνουν συμφοράς.

Τὴν ἐπαύριον, περὶ τὴν πρωΐαν, ἤκουσα κρουσ-

μένην τὴν θύραν μου· καὶ ἀνοίξας εἶδον τὸν Σταφὺρ εἰσελθόντα καὶ περιπτυχθέντα με.

— Παλαιὲ μου φίλε, εἶπε, δὲν σ' ἐλησμόνησα. Μεταξὺ ὅλων τῶν ἐκτῶν τοῦ Λονδίνου, σὲ ἐρχομαι νὰ συμβουλευθῶ, καὶ ἀπὸ σοῦ ζητῶ βοήθειαν. Φοβοῦμαι ὅτι κινδυνεύω· καὶ ὅμως εἶχα τόσα νὰ κάμω ἀκόμη!...

Εἶπε καὶ ἐκάθησε. Τὸ πρόσωπόν του ἦτο κάτωχρον· ἔφερε τὸ ῥινόμακτρον εἰς τὸ στόμα, καὶ σπασμοὶ ἐτάρασσον αὐτόν. Ἐγὼ δὲ τὸν ἤτεινισα περίλυπος.

— Φίλτατε Σταφὺρ, τί ἔχεις; τὸν ἠρώτησα.

— Θὰ μὲ εἰπῇς ὅμως εὐλικρινῶς πῶς σὲ φαίνομαι. Ἐπεθύμουν νὰ ἐξακολουθήσω τὰς παλαιὰς μου σχέσεις με σέ. . . Ἀλλὰ τί ἐγίνες;

— Ἀς ὁμιλήσωμεν τώρα διὰ τὴν ὑγείαν σου.

— Ἐκεῖνος ὁ κατηραμένος λόγος μὲ σκοτάνει. Κατέβαλα ὅλα μου τὰ δυνατὰ διὰ νὰ κάμῃ κρότον. Ἐνέργειαν, δραστηριότητα, μελέτην, σκέψιν, γλῶσσαν, ὅλας τὰς δυνάμεις ὅσας μὲ ἔδωκεν ἡ φύσις τὰς μετεχειρίσθην.

— Καὶ διὰ τοῦτο ἐπέτυχες, φίλε μου· ὅλη ἡ Ἀγγλία εἰς σὲ ἐστρεψε τὰ βλέματά της.

— Φοβοῦμαι, φίλε μου, μήπως ἐξαγοράσω μὲ τὴν ζωὴν μου τὴν ἐπιτυχίαν. Ἄν καὶ εἶχα ἐξασθενήσῃ μετὰ τὸν λόγον, μετέβην ἀνοήτως καὶ τὴν δευτέραν ἡμέραν εἰς τὴν Βουλὴν. Ὁ λόρδος Φ. . . παρέστησε τὸν λόγον μου ὑπὸ ὄψιν τόσῳ ψευδῇ, μὲ ἀπέδωκε τόσους παραλογισμούς, ὥστε ἠτοιμάσθην νὰ τὸν ἀντικρούσω. Ὅλην τὴν νύκτα ἔβηχα καὶ εἶχα πυρετόν. Ἐπειδὴ ὁ ἀντίπαλός μου μὲ εἶχεν ἐρεθίσῃ, ἡ ἀπάντησίς μου ὑπῆρξε καὶ σφοδρὰ καὶ διεξοδική. Ὅταν δὲ ἐκάθησα ἡσθάνθην πόνον εἰς τὸ στῆθος καὶ ἐβασανίσθην ἀπὸ δυνατώτατον βῆχα. Ἐβόηκα ἀπὸ τὴν αἰθούσαν, ἐπεριφέρθην ὀλίγον εἰς τοὺς προδόμους, ἀλλ' εἰς μάτην· τίποτε δὲν κατεπράυνε τὸν βῆχά μου. Ἐσπευσα λοιπὸν νὰ ὑπάγω εἰς τὴν ἀμαξίαν μου, καὶ παρατήρησα εἰς τὸ φῶς ὅτι τὸ μανδύλιόν μου ἦτο καταιματωμένον. Φοβοῦμαι, φίλε μου, μὴν ἐτελείωσεν ἡ ζωὴ μου· ἂν ἐτελείωσε. . . κρίμα τὰ σχέδια, οἱ σκοποί, αἱ ἐπιθυμίαι, αἱ ιδέαι μου. . . ὅλα ἐχάθησαν!

Εἶπε καὶ ἔπεσεν ἀναίσθητος εἰς τὰς ἀγκάλας μου· ἐγὼ δὲ ἔσπευσα νὰ λύσω τὸν λαιμοδέτην καὶ νὰ ῥαντίσω τὸ πρόσωπόν του. Ὅτε δὲ ἀνένηψεν ὅλως κάτωχρος, ἐσφιγξέ δυνατὰ τὴν χεῖρά μου. Κυριευόμενος ἀπὸ τὴν ἰδέαν ὅτι διεῖράγη φλέψ εἰς τὸ στῆθος του, ἤκουε σιωπῶν τοὺς παρηγορητικούς μου λόγους, καὶ ἐδείκνυε δυσπιστίαν σεῖων ἐλαφρῶς τὴν κεφαλὴν. Ἐπειδὴ δὲ ἐβλεπον ὅτι δὲν ἦσαν βάσιμοι οἱ φόβοι του, ἐπροσπάθουν νὰ τοὺς διασκεδάσω· αὐτὸς ὅμως μόλις ἐπείσθη μετὰ μακρὰν παθολογικὴν καὶ ἀνατομικὴν ἐκθεσιν, τῆς ὁποίας ἤκουσε μετὰ περιεργείας καὶ τὰς ἐλαχίστας λεπτομερείας. Κατῶρθωσα νὰ ἀποδείξω ὅτι ἡ κατασκευὴ τοῦ στῆθους καὶ ἡ ἀρρηνωπὸς φωνὴ του ἐμαρτύρουν ὅτι εἶχεν ὑγείαν ἰσχυράν. Περιέγραψα δὲ μετὰ ταῦτα μετ' ἀκριβείας καθηγητοῦ, τὰς αἰ-

(1) Maidom-speech, δηλαδή τὸν πρῶτον λόγον.

τίας και τὰ δυνατὰ ἢ πιθανὰ ἀποτελέσματα τῆς συμβάσεως αὐτῇ αἰμοπτυσίας, ὡς καὶ τὴν μέθοδον τῆς θεραπείας τὴν ὁποίαν ἐνόμιζον καλὴν, καὶ ἀφ' οὗ ἐτελείωσα ἐφάνη ἀναγεννώμενος. Ἐπειδὴ δὲ εἶχον παραγγεῖλει ἀφαίμαξιν αὐτοὺς λοιπόν, εἶπεν, ἀνοίξε εὐθὺς τὴν φλέβα μου, ὅ τοιαύτη ἦτο ἡ δραστηριότης τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου. Ἐπλάγιασεν ἀμέσως, καὶ μετὰ τινων ἡμερῶν θεραπείαν καὶ δίδαιταν ἀνέλαβε τὴν ὑγείαν του. Ἐκ τῶν ἀποτελεσματικωτέρων θεραπευτικῶν τρόπων τῆς ἱατρικῆς εἶναι ἡ ἀποβολὴ τοῦ φόβου. Ἔχω τὴν πεποιθῆσιν ὅτι ἡ νόσος εἶναι ἥττον τοῦ φόβου ἐπικίνδυνος, καὶ ὅτι αὐτὸς θυσιάζει πλειότερους ἐκείνης. Εἶναι μακαριότης, ἀπαράμιλλος ἀγαλλίασις ἡ θεραπεία φαντασίας ἀσθενούς, ἡ διασκέδασις τοῦ φάσματος τοῦ θανάτου περιϋπταμένου περὶ τὴν κλίνην τοῦ ἀσθενούς, ἡ ἀναγέννησις τῆς ἐλπίδος, τῆς πεποιθήσεως ὅτι θέλει ἀναζήσῃ ὁ πάσχων.

Ἀλλὰ πῶς νὰ κατορθωθῇ παρὰ τῷ Σταφύρ ἡ ἰσορροπία αὐτῇ τῶν δυνάμεων, ἐνῷ ἀδικόπως διετάραττεν αὐτήν; Πῶς νὰ καταπραυνθῇ τὸ νευρικὸν ἐκείνο σύστημα τὸ ὁποῖον ἐκλόνει ψυχὴ ἀνήσυχος καὶ φλογερὰ; Μὴ εὐχαριστούμενον διὰ τὴν ἐνεστῶσαν θέσιν του, ἐπιθυμοῦντα ἐνθέρμως νὰ μεγάλυνῃ αὐτήν, καὶ μηδέποτε ἀναπαύμενον, ἤρκει νὰ συνταράξῃ ἡ ἀνάγνωσις καὶ μιᾶς ἐφημερίδος. Εἰς ταύτην λοιπόν τὴν ἀγωνίαν προσετέθη καὶ ὁ φόβος τοῦ θανάτου. Ἐὰν ἀπέθνησκεν αἰφνης, πῶς ἤθελεν ἀποκτήσῃ τὰ δύο ταῦτα στίγματα τοῦ φιλοδόξου, δημοτικότητα λέγω καὶ ἐξουσίαν; Πῶς νὰ λύσῃ ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν τὸ λαμπρὸν ἐκείνο πρόβλημα; Ὅτε εἶπον αὐτῷ ὅτι ἡ τόση ἀνησυχία ἀντὶ νὰ βελτιώσῃ τὴν ὑγείαν του θέλει τὴν καταβάλλει.

— Ὅχι, ὄχι, ἀπεκρίνατο ὁ νοῦς μου εἶναι ἡσυχος... δὲν σκέπτομαι περὶ οὐδενὸς πράγματος... ἀφίνω τὰς δυνάμεις μου νὰ ἀναγεννηθῶν...

Καὶ ὁμῶς βίαιός τις ἐρεθισμὸς συνέστελλε καὶ ἐχαμήλωνε τὰς ὀφρὺς του· ἐνίοτε μάλιστα καὶ ἀκοντὸς αὐτοῦ ἐξερρήγγυντο αἱ σκέψεις του· ἦτο ἀνθρώπος ἀξιοτίμος, γενναῖος, πλήρης χαρίτος καὶ ἀγαθότητος, οὐ μόνον ὡς ἰδιώτης, ἀλλὰ καὶ ὡς δημόσιος λειτουργός· ὡς τοιοῦτος μάλιστα ἀπένειμε καὶ εἰς τὴν πατρίδα του καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην ἀξιολόγους ὑπηρεσίας. Ὅστις τὸν ἤκουε κατὰ τὰς περιόδους τοῦ πολιτικοῦ του πυρετοῦ, θὰ τὸν ἐξελάμβανεν ἀντὶ τοῦ Ῥιχάρδου Γ', σπαρασσομένου ὑπὸ τῆς ἐνόχου του συνειδήσεως. Ἡ φιλοδοξία ὠμίλει διὰ τοῦ στόματός του, καὶ ἡ ὁμιλία αὐτῇ τῶν τιμιωτέρων καὶ ἀγαθοτέρων ἀνδρῶν τῆς Ἀγγλίας, ἡρμηνευσε μετάνοιαν καὶ ἀγωνίαν. Ὅστις ἐβλεπεν αὐτὸν ἐν ὥρᾳ ἀναπαύσεως, ἐξηγούμενον πρὸς φίλον, θὰ ἐμίσει διὰ παντὸς καὶ νοῦν καὶ φιλοδοξίαν.

— Μένω, ἔλεγεν, ἠδρανῆς... οἱ μικροὶ προχωροῦν... οἱ ἰδιοτελεῖς ἐρίζουν περὶ τῆς δάφνης... Αποσύρθητι ὀλίγον ἀπὸ τὴν σκηνὴν, καὶ σὲ λησμονεῖ τὸ δημόσιον... Καὶ ὁμῶς μεγάλα εἶναι τὰ

σχέδιά μου· εἶναι ὠφέλιμα... Νὰ περιμένω! εἶναι βέβαιος τοῦ Ταντάλου!... Καὶ ὁ ἡλίθιος ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος μὲ καταδιώκει μὲ χλευασμοὺς εἰς τὰς ἐφημερίδας... Ἀνόητα περιπαίγματα, αὐθάδεια... Οἱ πατρίκιοι δὲν μ' ἀγαποῦν... Εἶμαι ἀπὸ τὸν λαόν... ὅταν θ' ἀναβῶ εἰς τὴν ἐξουσίαν θὰ μὲ μισήσῃ ὁ λαός... Ἢ ποῖα ὑπαρξίς... Χρειάζεται πετρίνη ψυχὴ εἰς σῶμα χάλκινον διὰ νὰ τὰ ὑποφέρῃ...

— Καὶ βέβαια, ὑπέλαβον, ἐὰν ἐξακολουθῇς οὕτως πῶς δὲν θ' ἀνθέξῃ ἡ ψυχὴ σου.

Αὐτὸς δὲ μειδιάσας μετὰ δυσπιστίας ἔλαβε χαρτίον, ἐφ' οὗ ἐσημείωσε τὰς περιόδους λόγου ἀπαγγελλέντος ἐναντίον του τὴν ὁποίαν ἐμελλε ν' ἀντικρούσῃ· τὸ κονδύλιον ἐστρέφετο ταχέως μεταξὺ τῶν δακτύλων του· ὁ ἀτακτος σφιγμός του ἐπαλλέν ἐκατὸν παλμοὺς ἀνὰ πᾶν λεπτόν· ἐγὼ δὲ ἀρπάσας καὶ χαρτίον καὶ κονδύλιον τὰ ἐρρίψα μακρὰν.

— Εἶσαι, εἶπον, χαμένος, καὶ τὸ σύμπτωμα τὸ ὁποῖον σ' ἐτρόμαξε τόσον πολὺ προ τινων ἡμερῶν, θὰ ἀναφανῇ δεινότερον. Ἵπαγε εἰς τὴν ἐзоχήν· ἄφες τὰ πολιτικὰ· λησμόνησε τὰ σχέδιά σου· ἀνάλαβε τὰς δυνάμεις σου ἐντὸς ἀτμοσφαίρας ἀπληλαγμένης ἀγώνων, πάλης, ἐχθροπαθείας· ἄλλως δὲν ἐγγυῶμαι περὶ τῆς ζωῆς σου.

— Ἔστω... θὰ τὸ κάμω... οἱ ἐχθροὶ μου θὰ ὠρεληθῶν... ἡ ζωὴ μου θὰ παραταθῇ ἐπὶ δύο ἔτη· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ζητεῖς, σὲ ὑπακούω...

Καὶ ἀνεχώρηκεν εἰς τὴν ἐσοχήν. Ὁκτὼ δὲ ἡμέρας μετὰ ταῦτα, αὐτὸς ὁ ὑπακούσας εἰς τὴν παραγγελίαν μου ἐξέδωκεν ὀγκῶδες φυλλάδιον κατὰ τοῦ ἀντιπάλου του. Ἀπώλεσα λοιπόν πᾶσαν ἐλπίδα σωτηρίας· ἀλλ' εὐτυχῶς νέον πάθος εἰσβάλὼν εἰς τὴν καρδίαν του ἦλθεν εἰς βοήθειάν μου. Ἡ πρωτότοκος θυγάτηρ εὐγενούς πατρικίου κατοικοῦντος παρὰ τὴν ἐσοχήν τοῦ φίλου μου, ἐξήγειρε τὰ τρυφερά του αἰσθήματα, ἐνῷ νέος τις συνταγματάρχης ἐπολιόρκει τὴν καρδίαν τῆς ὠραίας Ἑμμας. Ἡ περίστασις αὕτη ἐξώρισεν ἐπὶ τινα χρόνον μακρὰν τῆς κεφαλῆς τοῦ πολιτικοῦ ἀνδρὸς τὴν φιλοδοξίαν. Καὶ ὁμῶς εὔρε τρόπον νὰ ἀναμίξῃ εἰς τὸ πάθος του τὴν περιπόθητον πολιτικὴν του. Ὁ ἀδελφὸς τῆς Ἑμμας ἐζήτην νὰ γείνη βουλευτής. Ὁ Σταφύρ ἐδημηγόρησε, παρέσυρε διὰ τῆς εὐγλωττίας του τοὺς ἀσθενεῖς καὶ ἀβεβαίους, καὶ εἰς ἀμοιβὴν τῆς ἐπιτυχίας του ἐδόθη αὐτῷ ἐκείνη τὴν ὁποίαν ἠγάπα.

Δέκα ἔτη παρήλθον ἔκτοτε· ἡ φιλοδοξία τοῦ Σταφύρ ἀνέπτυξε καὶ πάλιν τὰς πτέρυγας τῆς, καὶ ἡ ταχίστη αὐτῆς ἐξόρμησις ἐξέπληξε καὶ τοὺς οἰκιοτέρους τῶν φίλων του· ἦτο ἀναγκαῖος καὶ διὰ τὰς εἰδικὰς γνώσεις, καὶ διὰ τὴν ἐπεδειξιότητα μεθ' ἧς ἐφέρετο εἰς τὰς συζητήσεις τὰς πλέον ἀκανθώδεις, καὶ διὰ τὴν λεπτὴν καὶ εὐφυᾶ εἰρωνεῖν τὴν ὁποίαν ἀνεμίγνυνεν εἰς τὴν εὐγλωττίαν του. Ὅλοι οἱ ὑπουργοὶ καὶ οἱ νομομαθεῖς τὸν ἠθέλον. Τὸ κατ' ἐμὲ δὲν εἶχον παύσει καλλιεργῶν τὴν φιλίαν του,

ἀλλὰ καὶ αὐτὸς, εἰ καὶ ἐσπαράσσεται ὑπὸ πολιτικῶν φροντίδων, ἐφάνετο εὖνους πρὸς ἐμέ. Πλὴν τοῦτου μὲ εἶχεν ἀνάγκην καὶ ὡς ἱατρόν. Μίαν τῶν ἡμερῶν ἔλαβον τὸ ἐξῆς ἐπιστόλιον·

α Φίλτατε. . .

» Σὲ γράφω ἐν μεγίστῃ σπουδῇ. Ἐλθέ αὖριον σὲ παρακαλῶ, καὶ θὰ σὲ εἰπῶ τὸ διὰ τί· ἀλλ' ἐπιθυμῶ νὰ μείνης ὅλην τὴν ἡμέραν εἰς τὴν οἰκίαν μου, διότι σὲ ἔχω ἀνάγκην. Ἡ παρουσία σου εἶναι ἀναπόφευκτος. Θὰ προγευματίσωμεν ὁμοῦ. Δεῖξέ μόνον ὅτι δὲν σὲ προσεκάλεσα, καὶ ἡ Κ. Σ. νὰ μὴ ὑποπτευθῇ ὅτι σὲ ἔγραψα Ὑμέτερος.

ΣΤΑΦΟΡ. »

Ἡ παράδοξος αὕτη ἐπιστολὴ καὶ τὸ παραδοξότερον ὕψος τῆς μὲ ἠνάγκασαν νὰ σπεύσω ἀμέσως. Παρεκάλεσά τινα τῶν ὁμοτέχνων μου νὰ μὲ ἀναπληρώσῃ ἐπὶ μίαν ἡμέραν, καὶ μετέβην εἰς τὴν παρὰ τὸ Λονδίνον ἐξοχὴν τοῦ φίλου μου.

(Ἔπεται συνέχεια.)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

—000—

Mémoires pour servir à l'histoire de mon temps, par M. Guizot, tom. III Paris, 1860. Ἦτοι.

Ἀπομνημονεύματα πρὸς χρῆσιν τῆς συγχρόνου ἱστορίας ὑπὸ τοῦ Κ. Γιζότου. Τόμος Γ'. Παρίσι. 1860.

Πρὸς εὐδαιμονίαν τῶν λαῶν, ἔλεγεν ὁ Ἀριστοτέλης, ἔπρεπεν, ἢ οἱ βασιλεῖς νὰ ᾖναι φιλόσοφοι, ἢ οἱ φιλόσοφοι βασιλεῖς. Τοῦτο, βαθεῖα ἀλήθεια ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Στασιρίτου, δὲν ἔχει τὴν αὐτὴν σπουδαιότητα ἐν ταῖς συνταγματικαῖς πολιτείαις. Ἐν αὐταῖς ὁ βασιλεὺς εἶναι κυρίως τὸ σύμβολον τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος, ἡ ἀσάλευτος καὶ ἀπρόσβλητος κρηπίς ἐφ' ἧς κινεῦνται τὰ τῆς διοικητικῆς μηχανῆς ἐλατήρια. Παρὰ τῆς θέσεως ἐπομένως ταύτης ὡς πρωτίστη καὶ ἀναγκαιοτάτῃ ιδιότητι ἀπαιτεῖται τὸ στερεόν, καὶ εἰς τοῦτο ἀποβλέπει ὁ νόμος, καθιστῶν τὴν βασιλείαν ἀνεύθυνον, καὶ εἰς τοῦτο ἡ θρησκευτικὴ εὐλάβεια ὑφ' ἧς ὁ θρόνος περιστοιχίζεται, καὶ ἢ ἀρνοῦνται μόνον οἱ μὴ ἐννοοῦντες ἢ οἱ ἐπιβουλευόμενοι τὸ συνταγματικὸν πολίτευμα.

Ἐν δὲ συνταγματικαῖς πολιτείαις τὸ λόγιον τοῦ Ἀριστοτέλους πρέπει οὕτω νὰ μεταβληθῇ· α Ὅπως εὐδαιμονώσιν οἱ λαοί, πρέπει ἢ οἱ ὑπουργοὶ νὰ εἶναι σοφοί, ἢ οἱ σοφοὶ ὑπουργοί· » διότι ἐν αὐταῖς ὁ ὑπουργός εἶναι τὸ τῆς κυβερνήσεως ἐλατήριον· αὐτὸς ἔχει πᾶσιν τῶν κυβερνητικῶν πράξεων οὐ μόνον τὴν εὐθύνην, ἀλλὰ καὶ τὴν δύναμιν, καὶ σοφίζεται παραλογιζόμενος ὁ συνταγματικὸς ὑπουργός, ὅστις διὰ τὰς κακὰς πράξεις του ἢ διὰ τὴν ἀπραξίαν του αἰτιάζεται ἄλλον ἢ ἑαυτὸν, τὰς Βουλὰς ἢ τὸν βασιλεῖα· διότι καὶ ἂν ὑποτιθῇ ὅτι περιορίζει τις τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐνεργείας του, οὐδεὶς ποτε δύ-

νεται νὰ τῷ ἀφαιρέσῃ τὴν ἐλευθερίαν τῆς παραιτήσεως.

Οἱ τοιαύτην λοιπὸν δύναμιν περιβεβλημένοι ὑπουργοὶ εἶναι ἀναγκαιοτάτον νὰ ᾖναι σοφοί, νὰ ᾖναι οἱ τοῦ ἔθνους τῶν ἀριστοὶ κατὰ τὰ προτερήματα τὰ σώζοντα τοὺς λαοὺς καὶ δοξάζοντα αὐτοὺς, καὶ ὅπου τοιοῦτοι ἐκλέγονται διὰ τῆς διπλῆς ἐνεργείας τοῦ βασιλέως καὶ τῶν Βουλῶν, ἐκεῖ τὸ κράτος προκόπτει καὶ εὐδοῦται. Ὅτι δὲ τὸ εὐτύχημα τοῦτο εἶχεν ἡ Γαλλία, ὅταν εἰσῆλθεν εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς ὁ Γιζότος, περὶ τούτου ἂν τις ὑπάρχη μὴ πεισθεὶς ἐκ τῶν λαμπρῶν λόγων του, οἵτινες ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἔτη ἀντήχουν ἀπὸ τοῦ κοινοβουλευτικοῦ ἀμύωνος τῆς Γαλλίας, καὶ ἐκ τῆς πολιτικῆς αὐτοῦ διαγωγῆς, οὐδεμίαν θέλει διατηρήσει ἀμφιδολίαν ἂν ἀναγνώσῃ τ' ἀπομνημονεύματα ταῦτα. Ἐν φράσει νευρώδει, ἀποφθεγματικῇ, καὶ πλήρει ἀπηχίσεως τῆς κεραυνοβόλου ἐκείνης ῥητορείας, ἣτις ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἔτη ἐξέπληττε τὰς γαλλικὰς Βουλὰς καὶ ἐκείθεν τὴν Εὐρώπην ἄπασαν, ἀποκαλύπτουσι τὸν νοῦν τοῦ ἀνδρός, καὶ δεικνύουσιν αὐτὸν προσελθόντα εἰς τὴν διοίκησιν τῶν κοινῶν, οὐχὶ τυχαίως καὶ ἀλογίστως, ἀλλὰ μετὰ πεποιθήσεων θεάσεως ἐρριζωμένων, καὶ μετὰ σχεδίων ἃ ἤρχετο νὰ ἐφαρμόσῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν ἐκ περιστάσεως γνώσεως καὶ μελέτης.

Οἱ δύο πρώτοι τόμοι τῶν ἀπομνημονευμάτων τούτων, οἱ ἐν ἔτεσι 1858 καὶ 1859 ἐκδοθέντες, περιέχουσι τὰ πρῶτα θέματα τοῦ Γιζότου εἰς τὸ πολιτικὸν στάδιον (1). Ἀπὸ καθηγητοῦ τῆς ἱστορίας ἐξελέγη ὑπουργός, ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν αἱ ἀλλεπάλληλοι μεταπολιτεῖσεις καὶ ἐπανορθώσεις εἶχον παραγάγει τσαυτάς ἀξιώσεις καὶ τσαυτὰ δικαιώματα· ἐξελέγη δὲ δι' οὐδένα ἕτερον λόγον, εἰμὴ διότι ἐκ τῆς καθηγεσίας καὶ τῶν τότε ἐτι ὀλίγων συγγραφῶν του κατεγνώσθη καὶ ἡ ἱκανότης αὐτοῦ καὶ ἡ τῶν ἰδεῶν του ὀρθότης.

Ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς εἰς τὴν πολιτικὴν σκηνὴν ἐμφανίσεως αὐτοῦ, ὁ Γιζότος εὗρε τὸν ἐπανορθωθέντα, καὶ εἰς τὴν ὀρλεανὴν δυναστείαν μεταβάλλοντα θρόνον, ἀντεφελοκόμενον μεταξὺ δύο ἄκρων, τοῦ τῆς ἐπαναστατικῆς καὶ τοῦ τῆς μοναρχικῆς ἀντιδράσεως. Μία μερίς, οἱ τῆς ἐπαναστάσεως διασώται, ἤθελον τὸν πολίτην βασιλεῖα διάδοχον τοῦ Βοβερσπιέρου, καὶ τοὺς τῶν Βουρβόνων ὁπαδοὺς κατεδίκαζον εἰς ἐντελῆ ἀποκλεισμόν, ἂν ὅχι καὶ εἰς τὴν λαιμητόμον· ἕτερα δὲ μερίς, ἡ τῆς ἐπανορθώσεως, ἐθεώρει καὶ αὐτὸν τὸν Λουδοβίκον Φίλιππον ὡς παρὰ νόμους κατακρατοῦντα τὸν θρόνον τῆς Θεοχρίστου πρωτοτόκου βασιλικῆς γενεᾶς, καὶ κατὰ τοσοῦτον μόνον ἀνείχοντο αὐτόν, καθ' ὅσον ἤλπιζεν ὅτι ἐμελλε νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ ἔργον τῆς αὐστηρότητος τοῦ φυγάδος βασιλέως, καὶ νὰ καταπνίξῃ τὴν ἀποτρόπαιον μνήμην τῆς βασιλοκτονίας εἰς τὸ αἷμα τῶν βασιλοκτόνων, καὶ

(1) Ὅρα τὴν περὶ τῶν τόμων τούτων κρίσιν ἐν τῇ φυλλάδι 217, σελ. 13, τοῦ προσελθόντος ἔτους.